

A KATOLIKUS EGYHÁZ INTÉZMÉNYÉNEK KIBONTAKOZÁSA

(Turay Alfréd)

Bevezetés: az egyház fogalma (eredete, titka és küldetése)

A keresztény hit szerint a Názáreti Jézus († 30/33) Isten országát, vagyis azt a birodalmat akarta megvalósítani, amelyben az emberek szabadon követik Isten akaratát, elismerik uralmát, s ezért békésen, boldogan és az örök élet reményében élhetnek. Az emberiség már történelmének elejétől ilyen boldogságban, a gyönyörűséges paradicsomkert által szimbolizált (vö. Ter 2, 8-9) birodalomban élhetett volna, ha nem követ el bűnt, nem utasítja el Isten üdvözítő tervét. Az első emberi nemzedék azonban fellázadt Isten ellen (vö. Ter 3, 1-24): elutasította a paradicsomi boldog élet lehetőségét; a történelemben tovaterjedő bűn pedig olyan körülményeket teremtett a világban, hogy az ember önerejében már nem tudott volna újra az isteni ország polgárává válni. Isten azonban megkönyörült a bűnös emberiségen. Kr. e. 2000 körül a Közel-Keleten élő sémita (héber) törzsek a sejtések szintjén felismerték, hogy Isten szövetséget kötött népükkel, és azzal a feladattal bízta meg őket, hogy tegyenek tanúságot az ő élő valóságáról és irgalmáról. Ennek az ószövetségnek prófétái sokszor megjövendölték, hogy Isten elküldi majd az ő Fölkentjét (héber eredetű szóval: a Messiást; görög eredetű kifejezéssel: a Krisztust), aki elhozza majd Isten országát, összegyűjti Isten népét, és megbékíti a bűnös emberiséget Istennel.

A Názáreti Jézus, aki életében, halálában, de főleg föltámadásában Messiásnak és Isten hatalmas Fiának bizonyult (vö. Róm 1,4), azt állította magáról: benne és általa elérkezett az Isten országa (vö. Lk 17, 20-21). Egyértelműen jelezte: benne Isten új szövetséget kötött az emberiséggel. Honfitársai tudomására hozta: ő azért jött e világba, hogy segítsen a bukott emberen, s újra lehetővé tegye számára az életet abban a „paradicsomkertben”, amelynek földi szakaszát Isten országának vagy mennyek országának, földön túli végkifejletét pedig mennyországnak nevezzük. Utalt arra, hogy mindazok, akik tudatosan vagy legalábbis lelkiismeretük szavát követő életükkel elfogadják őt, polgáraivá válhatnak a történelemben jelenvaló titokzatos isteni országnak, és haláluk után eljuthatnak a mennyországba. Jézus azonban tisztában volt azzal, hogy rövid földi életében nem tudja magához vonni a történelem valamennyi emberét. Ezért apostolokat, majd más tanítványokat választott, s rájuk bízta az ország további terjesztésének feladatát. Egyben ígéretet tett nekik arra, hogy halála után is velük marad, segíteni fogja őket az ország terjesztésében (vö. Mt 28, 19-20).

A Kr. u. 30/33 körüli időkben – nem sokkal Jézus halála után – az apostolok és a tanítványok ráébredtek, hogy a Mester valóra váltotta ígéretét: a tanítványi közösség megtapasztalta életében a föltámadott Krisztus titokzatos jelenvalóságát, és 50 nappal Jézus feltámadása után tanújává vált a Jézus által ígért Szentlélek eljövételének. Ezen az első keresztény pünkösdőn született meg a feltámadt Krisztus tanúságtevő és az Isten országát terjesztő közössége. A görög nyelvű keresztény iratok e közösséget az *ekklészia* (gyülekezet, népgyűlés) szóval jelölték. – Megjegyezzük, hogy a magyar nyelvben e görög kifejezés emlékét az eklészia szó őrzi, míg az ‘egyház’ az ómagyar *id* (szent) és a ház szavak összetételéből származik. Az egyház önmagát titoknak (gör. *müszterion*; lat. *mysterium, sacramentum*) és a feltámadt Krisztus titokzatos testének nevezte (vö. 1 Kor 2, 2.7-8; Kol 2,2; 1 Kor 12, 12-31; Ef 3, 4-6).

Ez a közösség már az első pünkösdőn tudatára ébredt: azért tudja folytatni Isten országa megvalósításának művét, azért képes segíteni az embereknek abban, hogy beléphessenek az Isten országába, mert a Názáreti Jézus ezt lehetővé tette számára, azaz bevonta egyházát a megváltás isteni művébe. A tanúságtevő közösség felismerte: az a küldetése, hogy liturgiájában, tanításában

és tanúságtevői életformáiban minden korban megjelenítse és közvetítse a megváltó és az Isten országát építő feltámadt Krisztust az emberek számára. Mivel az egyház küldetése az egész világra szól (vö. Mt 28, 16-20), a második század elejétől görög eredetű szóval a katolikus (egyetemes, mindent magában foglaló) jelzővel illették (vö. Antióchiai Szent Ignác: Szmirn. 8,2).

Az egyház nem csupán a hierarchia tagjaiból (püspökökből, papokból, diakónusokból) áll. A görög *hiera* (szent) és *arkhé* (uralom) szavak összetételéből eredő hierarchia (szent rangsor) kifejezés a tanúságtevő közösség irányítóinak egymás alá, illetve fölé rendeltségének rendszerét jelenti. Ezt a rendszert Pál apostol – aki az egyházat Krisztus titokzatos testének tartotta – azzal magyarázta, hogy miként a test egy s a tagjai különfélék, úgy az egyházban is a tagok szerepe és feladata különböző: vannak apostolok, próféták, tanítók, gyógyítók, segélynyújtók stb. (vö. 1 Kor 12, 28-30). A szerepek különbözősége azonban nem igazol semmiféle magasabbrendűségi tudatot: „Nem mondhatja a szem a kéznek: nincs rád szükségem, sem a fej a lábaknak: nincs rátok szükségem!” – írja Pál apostol (1 Kor 12,21). Ezt a gondolatot XII. Piusz pápa 1946-ban így fogalmazta meg: „a Krisztus-hívőknek... egyre inkább tudatában kell lenniük, hogy nem csupán az egyházhoz tartoznak, hanem ők az egyház, azaz a Krisztus-hívők közössége a földön a közös fő, nevezetesen a római pápa és a vele közösségben lévő püspökök vezetése alatt”.

Mivel az egyház Krisztus titokzatos valósága, akit a történelemben élő bűnös emberek mutatnak be a világnak, az egyház egyszerre szent és a szent Krisztushoz tartozó bűnre hajló emberek közössége. A „bűnösöket is magában foglaló egyház egyszerre szent és mindig megtisztulásra szorul” (II. Vatikáni Zsinat, LG 8).

Megjegyzés: Milánói Szent Ambrus († 397) egyik művében az egyházat a „tisztá parázna” (lat. *casta meretrix*) kifejezéssel illette (Kommentár Szent Lukács evangéliumához III, 23). A megnevezés háttérben a József könyvében (2, 1-24) olvasható elbeszélés áll, amely szerint a jerikói kéjnő, Ráháb megmentette a várost kikémlelő izraeliták életét, és ezzel lehetővé tette az „Ígéret földjének” elfoglalását.

Az egyháztörténelem korszakai

